

ประกาศใช้สนธิสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส
เพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพันและพาะระหว่างสยามกับอินโดจีน

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่สนธิสัญญาระหว่างกรุงสยามกับเรปบลิกฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพันและพาะระหว่างกรุงสยามกับประเทศอินโดจีน ฉบับหนึ่ง ซึ่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายสยาม และท่าน อาเล็กซังดร์ วาเรนน ผู้สำเร็จราชการ

เล่ม ๔๔ หน้า ๕๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐

ประเทศอินโดจีน ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายฝรั่งเศส ได้ลงนามกันไว้ ณ กรุงเพท ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ นั้น มีข้อสัญญากันว่า อนุสัญญานี้ จะมีผลเป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันต่อกัน เป็นต้นสืบไป

และโดยที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๑ พระราชทานพระราชสัตยาบัน และท่านประธานาธิบดีแห่งเรปบลิกฝรั่งเศส ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญา ที่ว่านี้แล้วทั้งสองฝ่าย และเสนาบดีว่าการต่างประเทศ และ ท่าน อ. วิลเดิน อัครราชทูตฝรั่งเศส ผู้มีอำนาจเต็มในการนี้ ได้แลกเปลี่ยนพระราชสัตยาบันและสัตยาบันนั้นต่อกัน ที่กระทรวงการต่างประเทศ ณ กรุงเพท ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ แล้ว ฉะนั้นอนุสัญญาที่ว่านี้ จึงเป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วันนั้น เป็นต้นสืบไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๑ สั่งให้เจ้าพนักงานทุกกระทรวงทบวงกรม และบันดาผู้ซึ่งมีการเกี่ยวข้องกับข้อความที่กล่าวไว้ในอนุสัญญานี้ว่า ให้ถือตามกระทำตามความในอนุสัญญาที่ว่านี้ จงทุกข้อทุกประการ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ เป็นต้นสืบไป

ประกาศมาณะวันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐
เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

คำปรารภ

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามและประธานาธิบดีแห่งเรปบลิกฝรั่งเศส มีมโนรถปรารถนาทำเทียมกันที่จะให้ความเกี่ยวพันและเพาะระวางกรุงสยามกับอินโดจีนได้รับประโยชน์ของบทบัญญัติแห่งหนังสือสัญญาฉบับใหม่ว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขายและการเดินเรือ ซึ่งกรุงสยามกับฝรั่งเศสได้ลงนามกันในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ นั้นโดยสมบูรณ์ที่สุดที่จะเป็นไปได้ จึงได้ตกลงจะกระทำอนุสัญญานับนี้ และจะดำเนินการภายในกำหนดเวลาสั้นที่สุด เพื่อเจรจาทำความตกลงบูรณการต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในข้อ ๒๖ และในโปรโตคอลติดท้ายหนังสือสัญญาที่ว่ามาแล้วนี้ อันว่าด้วยการวางระเบียบความเกี่ยวพันระวางกรุงสยามกับอินโดจีน และเพื่อการนี้ จึงได้ทรงแต่งตั้งและแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการทั้งสองฝ่าย คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ เสนาบดีว่าการต่างประเทศของพระองค์

ฝ่ายท่านประธานาธิบดีแห่งเรปบลิกฝรั่งเศสนั้น ท่านอาเล็กซังดรี วาเรนน ผู้สำเร็จราชการแห่งอินโดจีนฝรั่งเศส

เล่ม ๔๔ หน้า ๖๑ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจให้ตรวจดูซึ่งกันและกัน และได้เห็นเป็นอันถูกต้องแบบอย่างดีแล้ว ได้ปฤกษาคกลงกันทำสัญญาเป็นข้อดังต่อไปนี้

ข้อ ๑.

หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าขายและการเดินเรือ ซึ่งได้ทำกันในระหว่างเรปบลิกฝรั่งเศสกับพระราชอาณาจักรสยามณวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๘๒๕ นั้น จะต้องเป็นอันใช้บังคับแก่ความเกี่ยวพันเฉพาะระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนโดยทุกประการ ที่ไม่ขัดกับอนุสัญญาฉบับนี้ญากับความตกลงต่าง ๆ อันได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญานี้ นับตั้งแต่วันแรกเปลี่ยนสัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๒.

โดยที่ข้อ ๒ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๘๒๕ ให้ประกันแก่กรุงสยามและอินโดจีนในอันจะรักษาและถ้อยที่ถ้อยเคารพต่อเขตแดน อันเป็นสามัญแก่ทั้งสองฝ่ายนั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ปฏิญาณว่า ข้อ ๓ แห่งสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๑๘๕๓ และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๘๐๔ นั้น ให้เป็นอันยกเลิก

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๖๒

เพื่อปฏิบัติการตามบทสัญญาอันกล่าวไว้ในวรรคที่ ๒ ของข้อ ๒ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ได้ตกลงกันต่อไปอีกดังนี้ คือ

๑.- ในสองตอนของเขตแดนระวางกรุงสยามกับอินโดจีนซึ่งแม่น้ำโขงเป็นแดนนั้น จะต้องมีแนวปลอดการทหารกว้างข้างละ ๒๕ กิโลเมตรจากเส้นเขตแดนนั้น

๒.- ภายในแนวเขตนี้ กรุงสยามและอินโดจีนจะบำรุงกำลังพลถืออาวุธไว้ในอาณาเขตของตนได้ ก็เฉพาะแต่กำลังตำรวจเท่าที่จำเป็นสำหรับรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของมหาชนเท่านั้น

แต่ทว่า อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้แต่ละฝ่ายคงสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะเพิ่มกำลังเช่นนี้ขึ้นได้ชั่วคราว เท่าที่จักจำเป็นสำหรับการที่ตำรวจจักต้องกระทำเป็นพิเศษ และทั้งสองฝ่ายสงวนไว้ซึ่งอำนาจภายในอาณาเขตของตนที่จะขนกองพลรบและเครื่องสัมภาระต่าง ๆ ซึ่งต้องการสำหรับการกระทำของตำรวจในเขตแขวงที่ใกล้เคียง ฤๅสำหรับการสงครามกับประเทศนอกอนุสัญญานี้ผ่านข้ามแนวเขตที่ปลอดการทหารนั้นได้ด้วย

ในที่สุด อัครภาคีแห่งอนิสัญญานี้แต่ละฝ่ายจะต้องได้รับ
อำนาจให้พักเครื่องบินทหารที่ไม่มีเครื่องอาวุธ ในอาณาเขต
ของตนและภายในแนวเขตที่ปลอดการทหารนั้นได้ทุกเมื่อ

๓.- ภายในแนวเขตที่ปลอดการทหารนั้น ห้ามมิให้มี
ค่ายมั่นฤๅสถานสำหรับการทหารฤๅสนามบินสำหรับใช้เฉพาะ
ประโยชน์ของกองทัพฤๅมีคลังสำหรับเครื่องอาวุธฤๅกระสุน
ปืนฤๅยุทธภัณฑ์ เว้นไว้แต่จะเพาะคลังสำหรับเก็บเครื่อง
สัมภาระที่ต้องใช้อยู่เสมอและเชื้อเพลิง อันเป็นของจำเป็น
สำหรับเครื่องบินทหารที่ไม่มีอาวุธนั้น จึงจะมีได้

สถานที่พักอาศัยของกำลังตำรวจแห่งต่าง ๆ ในแนวเขต
ที่ว่างนั้น พึงมีระเบียบการป้องกันสร้างไว้ได้เท่าที่ต้องการ
ตามปรกติสำหรับการรักษาความมั่นคงของท้องถิ่น ๆ

๔.- แนวเขตปลอดการทหารที่กำหนดไว้ในวรรคหมาย
เลข ๑ ข้างบนนั้นนั้น จะต้องปักปันเขตกันโดยอาศัยความ
ตกลงพิเศษ ซึ่งจะต้องเจรจาทำขึ้นในระวางกรุงสยามกับ
อินโดจีนโดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้

ความตกลงที่ว่างนี้ จะต้องกำหนด ประเภทและจำนวนพล
และเครื่องอาวุธสำหรับกำลังตำรวจของประเทศแต่ละฝ่ายที่
จะต้องมีไว้ตามปรกติภายในแนวเขตที่กล่าวมาแล้วนั้นด้วย

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๖๔

ความตกลงที่วันจะต้องกำหนดลักษณะการ ซึ่งภาคฝ่ายที่
เกี่ยวข้องนั้น จะพึงใช้อำนาจซึ่งได้ประสาทให้ โดยตอนที่
สองของวรรคหมายเลข ๒ ข้างบนนั้น ได้อย่างไรด้วย

ในที่สุด ความตกลงที่วันจะต้องวางระเบียบการพิเศษ
ในเรื่องการเติรอากาศยานในแนวเขตที่ปลอดการทหารนั้น
และณะเพาะอย่างยั้งจะต้องวางลักษณะการที่ว่า อากาศยาน
ทหารฤอากาศยานพลเรือนของประเทศทั้งสองนี้ แต่ละฝ่าย
จะบินข้ามเหนือลำแม่น้ำและร่อนลงและพักอยู่ในที่นั้นได้
อย่างไร

๕. - ความตกลงพิเศษกับญญติไว้วันนั้น " คณะข้าหลวง
ใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง " ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นตาม
ข้อ ๑๐ ข้างล่างนี้ จะต้องเป็นผู้คิดร่างขึ้น แล้วเสนอให้
รัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้นอนุมัติ

ข้อ ๓.

เพื่อป้องกันมิให้มีข้อพิพาทอย่างไรในเรื่องเส้นเขตแดน
ในระวางกรุงสยามกับอินโดจีนในตอนที่มีแม่น้ำโขงเป็นแดน
นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญาตกลงกันว่า จะได้มีการกำหนด
เส้นเขตแดนนั้นอย่างแน่นอนณะท้องที่ โดยความยินยอม
พร้อมกันทั้งสองฝ่าย

เพื่อการนี้ เส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำโขงนั้น มีบท
วิเคราะห์ให้ชัดเจนต่อไปนี้ คือ

๑. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย
เพราะเกาะนั้น ให้ถือว่าลำน้ำเป็นเส้นเขตแดนระวางกรุง
สยามกับอินโดจีน

๒. ตามลำแม่น้ำโขงใน ตอนที่แยกออกเป็น หลายสาย
เพราะมีเกาะซึ่งออกห่างจากฝั่งสยามโดยมีกระแส น้ำไหลสพัด
อยู่ในระวางนั้นจะเป็นเวลาหนึ่งเวลาใดในขอบปีก็ตาม ให้
ถือว่าลำน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งสยามที่สุดนั้นเป็นเส้นเขตแดน

๓. ในบันดาถิ่นที่ลำน้ำแยกซึ่งอยู่ใกล้กับฝั่งสยามที่สุดนั้น
เงินขึ้นด้วยทรายทับถมฤๅดินแห้งจนกระทั่งทำให้เกาะซึ่งแต่
ก่อนอยู่ห่างจากฝั่งนั้นเชื่อมต่อกันเป็นนิคมกับฝั่งนั้น ๆ ตาม
หลักนิยมเส้นเขตแดน จักต้อง เด็ดตามร่องน้ำเดิม ของสายลำ
น้ำแยกที่เงินขึ้นด้วยทรายทับถมฤๅได้ ดินแห้งจนขึ้น

แต่ที่ว่า ถ้าแม่น้ำมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว จะตั้งร่องขอ
ต่อคณะ ข้าหลวงใหญ่ ประจำแม่น้ำโขงให้พิจารณา แต่ละกรณี
ตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง และในกรณีเช่นนั้น คณะข้าหลวง
ใหญ่จะแนะนำให้ย้ายเส้นเขตแดนไปไว้ยังร่องน้ำที่อยู่ใกล้ที่สุด
ของลำแม่น้ำก็ได้ ถ้าหากวินิจฉัยเห็นว่าการย้ายเช่นนี้เป็น

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๖๖

อันพึงปรารถนา ดังเช่นที่ได้ตกลงกันแล้ว แต่บัดนี้สำหรับ
ที่ดินต่าง ๆ ในลำแม่น้ำซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในวรรคต่อไปนี้

• บันดาที่ดินในลำแม่น้ำซึ่งออกชื่อต่อไปนี้เป็นอันเชื่อม
ตายตัวกับอาณาเขตสยามคือ ดอนเขียว ดอนเขียวน้อย
ดอนน้อย ดอนขาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ-เวินกุ่ม
ดอนแกวทอง-ดินเหนื่อและดอนสำโรง ซึ่งบางแห่งพึงนับ
ได้ว่าเป็นส่วนของฝั่งฝ่ายสยาม และบางแห่งเป็นฉะเพาะ
ขานเลนที่เกิดสะสมขึ้นและต่อเนื่องกับฝั่งสยามนั้นมากกว่า
เป็นเกาะโดยแท้จริง

คนสังกัดชาติฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ ฤๅทำการเพาะปลูกอยู่ใน
ในบันดาที่ดินที่ระบุชื่อข้างบนนี้ จะคงมีสัญชาติเดิมของตน
ต่อไป และถ้าหากว่าอยู่ได้บังคับแห่งกฎหมายสยามและ
บันดาหนังสือสัญญาซึ่งใช้อยู่บัดนี้แล้ว จะคงเสวยสิทธิในการ
อาศัยอยู่ ฤๅในการกรรมสิทธิ์ ฤๅในสักแต่ว่าการเพาะปลูก
นั้นได้ต่อไป

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงนั้นจะ
ต้องได้รับ มอบหมายให้จัดการ กำหนด เส้นเขตแดน ตามลำ
แม่น้ำดังที่วิเคราะห์มาแล้วนี้ แต่หากมีข้อสงสัยไว้ว่าจะต้อง
ได้รับอนุมัติแห่งรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้น

เล่ม ๔๔ หน้า ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐

การกำหนดเช่นว่านี้จะต้องรวมทางการเขียนเส้นเขตแดนลงในแผนที่ลำแม่น้ำโขงโดยมีกระเสียนมาตราส่วนหนึ่งในหมื่น กับทั้งจะต้องทำเครื่องหมายบ่งเส้นเขตแดนลงไว้ตามลำแม่น้ำโขงในทุกตอนที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นนั้นด้วย

ข้อ ๔.

อัครภาคีแห่งอนุสัญญาซึ่งมีความปรารถนาที่จะให้ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจในระวางอาณาเขตของทั้งสองฝ่ายให้เผยแผ่โดยสะดวก จึงได้ยินยอมตกลงกันว่า การเดินเรือในทางค้าขายนั้น แต่ละฝ่ายจะต้องกระทำได้โดยเสรีภาพตลอดทั่วความกว้างของลำแม่น้ำโขงใน ทั้งสองตอนที่แม่น้ำนั้น เป็นเส้นเขตแดนในระวางกรุงสยามกับอินโดจีน

บทบัญญัติแห่งข้อ ๔ ของอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ นั้นเป็นอันคงไว้ช้อยู่ และรับความยืนยันในที่นี้

บริษัทเดินเรือในทางค้าขาย ซึ่งต่อไปภายหน้าทางราชการของประเทศทั้งสองที่ตั้งอยู่ชายฝั่ง แต่ละประเทศจักมอบอำนาจให้ใช้เรือเดินตามลำแม่น้ำโขงตอนที่เส้นเขตแดนได้นั้น จะต้องเป็นเฉพาะแต่บริษัทสยามฤๅบริษัทอินโดจีนเท่านั้น

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๖๘

ข้อ ๕.

คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง จะต้อง
ได้รับมอบหมายให้พิจารณาว่าจะมีทางสามารถฤไม่ อย่างไร
ในอันจะแก้ไขระเบียบการเช่าถือที่ดิน ณะฝั่งขวา ของแม่น้ำ
โขง ซึ่งกรุงสยามได้อนุญาตให้กรุงฝรั่งเศสเช่าถือตามความ
ในข้อ ๖ แห่งหนังสือสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๑๘๕๓
และข้อ ๘ แห่งอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๐๔ นั้น

แต่ทว่าเป็นที่ตกลงกันแต่บัดนี้ว่า ถ้าหากจะทำความตกลง
พิเศษ แล้วและแก้ไขระเบียบที่คั้งขึ้นของการอนุญาต
ให้เช่าถือที่วามันแล้ว การแก้ไขเช่นนั้นจะเบียดเบียน
ประโยชน์ของทางราชการ ฝ่ายอินโดจีน ฤประโยชน์ของคน
สังกัดชาติฝายนั้น ซึ่งมีอยู่ขณะที่ทำความตกลงนั้นไม่ได้
เป็นอันขาด อนึ่งเป็นที่เข้าใจกันเฉพาะอย่างยิ่งว่า ถ้าหาก
ว่าแก้ไขระเบียบการให้เช่าถือเช่นนั้นแล้ว รัฐบาลสยามรับ
รองว่าจะให้ความสะดวกสำหรับแต่งสรรภ์ที่ดินฝั่งขวา และลู่
ถือเอาฤเช่าถือที่ดินนั้น ๆ ฐานเอกชนทุกอย่างทุกประการที่
จำเป็นสำหรับบริษัทอินโดจีนต่าง ๆ ที่ทำการเค็รเรือฤประกอบ
การพาณิชย์ตามลำแม่น้ำโขงนั้น

ข้อ ๖.

โดยเหตุที่ตั้งแต่นั้นต่อไป กรุงเทพมหานครจำเป็นต้องมีส่วนในการสำรวจทางน้ำในดอนลำแม่น้ำโขง สองตอน ที่เป็นเขตแดนนั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญาดังกล่าวกันว่า ข้อ ๒ แห่งหนังสือสัญญาดังวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๑๙๕๓ นั้นให้เป็นอันยกเลิกเสียโดยอนุสัญญาดังนั้น

ดังนั้นแต่ละฝ่ายจะต้องได้รับอำนาจเพื่อใช้เรือมีอาวุธเดินไปมาตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่ เป็นเขตแดน เพื่อการศุลกากร ฤๅเพื่อการสำรวจสำหรับสืบจับนั้นได้

แต่ความตกลงพิเศษที่ว่าไว้ในข้อ ๒ แห่งอนุสัญญาดังนั้น จะต้องกำหนดจำนวน ชนิด และขนาดระวางของเรือมีอาวุธ เช่นว่า และกำหนดเครื่องอาวุธอย่างมากประจำเรือนั้นด้วย

ข้อ ๗.

ตามลำแม่น้ำโขงทั้งสองตอนที่เป็นเขตแดนระวางกรุงเทพมหานครกับอินโดจีนนั้น คนสังกัดชาติของประเทศทั้งสองจะต้องมีสิทธิที่จะจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั่วความกว้างของแม่น้ำ แต่จะต้องใช้แต่เครื่องมืออย่างที่ยกเลิกเครื่องจับปลาซึ่งใช้ทอดทิ้งด้วยมือเท่านั้น

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๗๐

เครื่องจับสัตว์น้ำที่เป็นเครื่องอยู่กับที่นั้นจะใช้ในแถบนำ
น้ำของฝ่ายใด ก็ต้องเป็นคนสังกัดชาติของประเทศที่เป็นเจ้า
ของแถบนำน้ำของฝ่ายนั้นเท่านั้นจึงจะพึงใช้ได้

ที่ปากน้ำของแควต่าง ๆ นั้น สิทธิในการจับสัตว์น้ำในเขต
น้ำนั้น ๆ จะต้องสงวนไว้สำหรับคนสังกัดชาติของประเทศที่
เป็นเจ้าของฝั่งปากที่เกี่ยวของนั้นฝ่ายเดียว และเขตที่จะจับ
สัตว์น้ำในลำน้ำกว้างขวางออกไปได้เพียงไรนั้น คณะข้าหลวง
ใหญ่ประจำแม่น้ำโขง จะต้องเป็นผู้ กำหนดตาม ลักษณะ ที่
และในกรณีหนึ่ง ๆ โดยฉะเพาะ

ข้อ ๘.

อัครภาคแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันว่า เพื่อรักษาประโยชน์
ของแต่ละฝ่ายไว้ให้มั่นคง จะทำความตกลงพิเศษเพื่อวาง
ระเบียบการใช้และการแยกแบ่งน้ำในลำแม่น้ำโขงตอนที่เป็น
เขตแดนนั้น เพื่อสำหรับประโยชน์ในการเกษตรกรรม
อุตสาหกรรม ฤ็พาณิชยกรรม ฉะเพาะอย่างยิ่งสำหรับ
การทดน้ำและการทำแรงไฟฟ้า

ข้อ ๙.

ในส่วนการโยธาสำหรับบำรุงรักษา และประกอบ แต่งลำ
แม่น้ำโขงให้เป็นทางน้ำสำหรับเดินเรือได้ใน สองตอน ที่เป็น

เขตแดนนั้น เป็นอันตกลงกันว่า คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงจะต้องได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เรียบเรียงข้อบังคับ ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อไขที่ว่า ๆ ต่อไปภายหน้า ประเทศทั้งสองจะต้องช่วยกันพิจารณาและกระทำ และออกค่าใช้จ่ายในการโยชานั้น ๆ อย่างไร จนกว่าทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้ตกลงใช้ข้อบังคับเช่นว่านี้ไว้ ให้เป็นอันลงใช้ระเบียนการซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ต่อไป

คณะข้าหลวงที่กล่าวมาแล้วนี้ จะต้องมื่ออำนาจสำหรับ ที่จะแนะนำรัฐบาลทั้งสองฝ่ายในเรื่อง กระทำการโยชาต่าง ๆ ซึ่งคณะข้าหลวงเห็นว่าจะเป็นประโยชน์จำเปน เพื่อบำรุงรักษา และกระทำให้ล้าแม่น้ำเป็นทางเดินเรือได้ดียิ่งขึ้น อนึ่งจะร้องขอให้คณะข้าหลวงนั้นออกความเห็นในกำหนดการโยชาอย่างเดียวกันนี้ที่ภาคทั้งสองซึ่งเกี่ยวข้องจะได้ส่งมาให้พิจารณานั้นก็ได้

ข้อ ๑๐.

จะต้องตั้งคณะ ข้าหลวงใหญ่ ฝรั่งเศส-สยาม ประจำแม่น้ำโขงขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนข้าราชการฝ่ายสยามและฝ่ายอินโดจีนเท่ากันเป็นตัวข้าหลวง

นอกจากหน้าที่ ๆ อำนวยไว้ ในข้อ ๒,๓,๕,๖ และ ๘ แห่ง
อนุสัญญาฉบับนั้น คณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำ
แม่น้ำโขงจะต้องได้รับมอบหมายโดยนัยทั่วไป ให้เป็นธุระ
ดูแลให้การเป็นไปตามความตกลงพิเศษต่าง ๆ อันเกี่ยวกับ
บริเวณพรมแดน และพิจารณานโยบายทุกอย่างอันเกิดขึ้น
จากการใช้ระเบียบใหม่ในบริเวณนั้น และณะเพาะอย่างยิ่ง
จะต้องออกความเห็นในกรณีเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นเนื่องด้วย
เส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำนั้น และคณะข้าหลวงนี้จะแนะนำ
วิธีการใด ๆ ที่จะประโยชน์ในการรับรองระงับปัญหา
อันเกี่ยวกับสิทธิในการปลุกเพาะที่คนสังกัดชาติของประเทศ
ทั้งสองยอมให้อยู่อย่างไม่เป็นกิจลักษณะในที่ดินในท้องแม่น้ำ
นั้นก็ได้ แต่ในกรณีทุกเรื่องไปจะเป็นอันตกลงตามคำแนะนำ
นำของคณะข้าหลวงนั้นได้ ก็ต้องอาศัยอนุมัติของรัฐบาล
ทั้งสองที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องให้อนุมัติด้วยกัน และให้
เป็นลายลักษณ์อักษร.

อนึ่งคณะข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขงนี้จะ
ต้องมีหน้าที่ ๆ จะนำข่าวคราวที่เป็นประโยชน์ทุกอย่างส่งให้
รัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องนั้นทราบ และจะต้องดำริเรียบเรียง
ข้อบังคับทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อจะยังการตำรวจฝ่ายการเดินเรือ,

เล่ม ๔๔ หน้า ๗๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐

ฝ่ายการสุขภาพ และ ฝ่ายการสืบจับใน บริเวณพรมแดนนั้น ให้เป็นไปโดย ลักษณะที่เป็นความร่วมมือกัน กระทบการอย่างดีที่สุด. ข้อบังคับเช่นนี้จะบัญญัติโทษในการล่วงละเมิดนั้นก็ได้ และรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ข้อบังคับนั้น เป็นอันลงมือใช้ ในเวลาเดียวกัน เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ตกลงยินยอมพร้อมกันในเรื่องข้อบังคับนั้นแล้ว

กรุงสยามกับอินโดจีนจะต้องเจรจากันโดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ เพื่อทำความตกลงสำหรับตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ ฝรั่งเศส-สยามประจำแม่น้ำโขง และสำหรับวางข้อบังคับระเบียบการแห่งคณะข้าหลวงนั้น. ความตกลงอันนี้จะต้องกำหนดโดยจำนงแห่งอนุสัญญาข้อนี้ ว่าคณะข้าหลวงที่ว่านั้นจะพึงมีระเบียบการ และจะพึงดำเนินการโดยลักษณะข้อใดสถานใด.

ข้อ ๑๑.

โดย อนุวัต ตามบท บัญญัติ แห่งโปรโตคอลติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ นั้น อัครราชทูตแห่งอนุสัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องเจรจากันโดยเร็วที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ เพื่อทำความตกลงระเพาะการณ์สำหรับกำหนดฐานะของ คนในบังคับสยามในอินโดจีนให้เป็นการแน่นอนอันจริงจัง

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๗๔

ความตกลงที่ว่านี้จะต้องอนุโลมตามบทบัญญัติในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ ซึ่งวางระเบียบฐานะของชาวอินโดจีนในกรุงสยามนั้น โดยมากที่สุดที่จะพึงเป็นไปได้ และโดยจำนองอย่างยุติธรรมเพื่อจะให้ ถ้อยกถ้อยได้รับประโยชน์เสมอกัน และอัครภาคแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันตั้งแต่นั้นสืบไปว่าจะพิทักษ์รักษาไว้ เต็มบริบูรณ์ซึ่งอิสรสิทธิของรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้อง, ในการวางข้อบังคับสำหรับการอพยพของชาวต่างประเทศเข้าไปในอาณาเขตของแต่ละฝ่าย

อนึ่งเป็นที่ตกลงกัน ตั้งแต่นั้นสืบไปด้วยว่า คนเคิร์ททางที่เป็น สัญชาติ สยามซึ่ง เข้าไปในอินโดจีน เพื่ออยู่ไม่เกินสามเดือนนั้น จะต้องได้รับผลปฏิบัติอย่างที่ได้แก่คนสังกัดชาติที่โปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับกายตัว และการคุ้มครองทรัพย์สินของตน

ข้อ ๑๒.

เพื่อยังความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในระหว่างทางราชการ ฝ่ายปกครอง และฝ่าย ตำรวจ ของแต่ละ ฝ่ายใน การปราบการอุกฉกรรจ์และการกระทำผิดต่าง ๆ ตลอดทั่วพรมแดนทางบก และทางน้ำระหว่างทั้งสองฝ่ายให้ได้ผลดียิ่งขึ้นนั้น กรุงสยาม

เล่ม ๔๔ หน้า ๗๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐

กับอินโดจีนจะต้องทำความตกลงณะเพาะการณ์เพื่อแก้ไขและ
เพิ่มเติมคำสั่งซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงพร้อมกันออกให้ไว้แล้ว
แก่เจ้าพนักงานของประเทศทั้งสองในขอบปี พ.ศ. ๑๙๒๐ นั้น

ข้อ ๑๓.

อัครภาคีแห่งอนุสัญญา^{นี้}ตกลงกันว่า จะเจรจาทำ อนุสัญญา
ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระวางกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส
โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ และจะต้องให้ เป็นอันใช้ได้
สำหรับอินโดจีนด้วย

ข้อ ๑๔.

อัครภาคีแห่งอนุสัญญา^{นี้}ตกลงกันว่า ความตกลงเรื่อง
ศุลกากร และการค้าขายตาม ทบัตินบัญญัติไว้ในวรรค ๔ แห่ง
โปรโตคอลติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ. ศ.
๑๙๒๕ นั้น จะต้องยกเลิกบทบัญญัติในข้อ ๕ แห่งหนังสือ
สัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๑๙๕๓

ความ ตกลง ^{นี้}จะต้องตั้ง บทบัญญัติ ทุกอย่าง ^{ที่}จะเป็น
ประโยชน์ในการให้ความสะดวกสำหรับปราบการค้าเถื่อน และ
จะเพาะ ^{อย่าง} ^{ยิ่ง} สำหรับ ปราบ การค้าฝิ่นเถื่อน ตามพรม แตน
ระวางกรุงสยามกับอินโดจีน

ข้อ ๑๕.

โดยเหตุที่ข้อสัญญาซึ่งต่างฝ่ายต่างได้ให้ไว้ต่อกัน ดังที่บรรยายในวรรคที่ ๑ ของข้อ ๗ และวรรคที่สุดของข้อ ๘ และข้อ ๙ แห่งอนุสัญญาดังวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๕ นั้นไม่เป็นอันประกอบตามความต้องการและความสามารถที่กรุงสยามและอินโดจีนจะเผยแผ่ในทางเศรษฐกิจต่อไปได้นั้น อัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้จึงพิจารณาว่าบทบัญญัติที่ว่ามาแล้วข้างต้นแห่งอนุสัญญาที่วันนั้นเป็นอันยกเลิกเสียแล้ว

ทั้งสองฝ่ายตกลงกันต่อไปว่า กรุงสยามกับอินโดจีนจะต้องยินยอมพร้อมกันวางโครงการสำหรับร่วมมือกันทำการเผยแผ่ทางคมนาคมและการเกี่ยวพันต่อกันโดยทางถนน, ทางรถไฟ, ทางทะเล, ทางแม่น้ำ, ทางอากาศ, ทางโทรเลข, ทางวิทยุโทรเลขและทางไปรษณีย์ในระวางประเทศทั้งสอง

โครงการสำหรับกิจการอันเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายนี้ เมื่อภายหลังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นเป็นการสมควรที่จะกระทำเช่นนั้นแล้ว ก็จะต้องแก้ไขและทำให้บริบูรณ์

ข้อ ๑๖.

บันดาบทบัญญัติทั้งปวงแห่งหนังสือสัญญาและความตกลงที่ได้ทำไว้ในระวางกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสก่อนหนังสือสัญญา

เล่ม ๔๔ หน้า ๑๗๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๗๐

ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ ซึ่งไม่ต้องกันโดย
ใดเลยกับบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฉบับนั้น เป็นอันยกเลิก
ทั้งสิ้น

แต่ที่ว่า บันดาความเกี่ยวพันซึ่งจะต้องเป็นท้องเรื่อง
ของความตกลงบูรณการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับ
นั้น จะต้องเป็นอันคงอยู่ในบังคับของบทบัญญัติที่ได้ให้
มาแล้วแต่ก่อน ญาของบทบัญญัติซึ่งได้ตั้งขึ้นแทนโดย
หนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๑๙๒๕ นั้น จน
กว่าจะถึงวันที่ลงมือใช้ความตกลงนั้น ๆ

ข้อ ๑๗.

อนุสัญญาฉบับนี้จะต้องมีผล เป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วัน แลก
เปลี่ยนสัตยาบันต่อกัน และจะต้องเป็นอันใช้ได้อยู่ชั่ว
กำหนดเวลาสิบปีตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันหนังสือสัญญา
ทางพระราชไมตรี และการค้าขายและการเดินเรือซึ่งได้
ทำในระวางกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๑๙๒๕

ถ้าภายในสิบสองเดือนก่อนสิ้นกำหนดเวลาที่ว่าไว้ใน อัคร
ภาคแห่งอนุสัญญานี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ แจ้งเจตนา ที่จะเลิก
อนุสัญญาฉบับนี้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว อนุสัญญานี้จะต้องเป็น

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ หน้า ๗๘

ที่บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดปีหนึ่ง นับ ตั้งแต่วันที่ อัคร
ภาคีแห่งอนุสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้บอกเลิกอนุสัญญานี้
แต่ทว่า เป็นที่เข้าใจกันโดยบังชี้ว่า การบอกเลิก
อนุสัญญาเช่นว่านี้ จะมีผลพ้นบทสัญญาข้อใด ๆ ที่ได้บอก
เลิกเสียแล้วโดยความตกลงก่อน ๆ ฤๅโดยอนุสัญญานับนั้น
ให้เป็นอันกลับใช้ได้อีกนั้นไม่ได้เลย

ข้อ ๑๘.

อนุสัญญานับนี้จะต้องได้รับสัตยาบัน และสัตยาบัน
ทั้งสองฝ่ายนั้น จะต้องแลกเปลี่ยนกันณะกรุงเทพ ฯ ภายใน
ระยะเวลาสั้นที่สุดที่จะกระทำได้

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มแต่ละฝ่าย ได้
ลงนามและประทับตราลงไว้ ในอนุสัญญานี้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันสองฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศสณะกรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่
ยี่สิบห้าของเดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยหกสิบเก้า
ตรงกับวันที่ยี่สิบห้าสิงหาคมคริสต์ศักราช พันเก้าร้อยยี่สิบหก

(ลงพระนามและประทับตรา) ไตรทศประพันธ์

(ลงนามและประทับตรา) วาเรนุ